

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – Свищов
Факултет „Стопанска отчетност“
Катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Момчил Бориславов Антов,

член на научно жури съгласно заповед №94/21.02.2022 г. на Ректора на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“, гр. Свищов за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Актуални аспекти на митническото разузнаване и разследване в системата на митническия контрол“ за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол) с автор на дисертационния труд Венцислав Георгиев Халаджов и научен ръководител доц. д-р Росица Колева

1. Обща характеристика на представения за рецензиране дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в обем 202 стандартни страници, от които една заглавна страница, една страница съдържание, три страници съкращения, шест страници увод, 161 страници изложение, шест страници заключение, 11 страници използвана литература и 12 страници приложения. В структурно отношение, разработката е конструирана в три глави, въведение и заключение. Приложеният списък с литература включва 148 заглавия на книги, статии, нормативни актове, отчети, доклади, стандарти и онлайн източници.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Митническото разузнаване и разследване (МРР) представлява съществен елемент от системата на митническия контрол и като такава допринася за постигане на основната цел на митническия контрол, а именно облекчаване на легалната международна търговия и максимално ограничаване на престъпленията и нарушенията срещу финансовата система, осъществявани от икономическите оператори. В условията на пълноправно членство на страната ни в ЕС, приложението на МРР не е само национален въпрос, а е от

съществено значение за цялата митническа система на Съюза посредством осъществяването общностно управление на риска. Това от своя страна обуславя **актуалността и необходимостта от неговото разглеждане**, както на теоретично ниво, така и от позицията на практиката.

Акцентът в разработката е поставен върху обществената и практическа необходимост от изследване по тази проблематика поради важността на митническото разузнаване и разследване за постъпленията в държавния бюджет на Р България и в бюджета на ЕС и отстояване интересите на европейските икономически оператори и потребители на стоки. **Обект на изследване** в дисертационния труд е организационното и функционално структуриране на митническото разузнаване и разследване в системата на митническия контрол на Р България, а неин **предмет** е моделът на митническото разузнаване и разследване в новите условия на работа на митническата администрация.

Целта на изследването е да се разгледат и да се анализират актуалните аспекти в организацията и функционирането на действащия към момента модел на митническо разузнаване и разследване в системата на митническия контрол в Р България и да се аргументират предложения за неговото подобряване. За реализиране на тази цел авторът си поставя следните **задачи**:

1. На основата на научен анализ и синтез на вижданията на български и чуждестранни автори, както и на правно-нормативната рамка, регламентираща митническата дейност, да обоснове разбиране за същността и съдържателните характеристики на митническото разузнаване и разследване, като изхожда от разбирането за неговата ключова роля и значение за правилното прилагане на функциите и за постигане целите на митническия контрол.

2. Чрез анализ на чужди авторски виждания, правно-нормативна рамка и резултати от проведено анкетно проучване в системата на митническата администрация да конкретизира целите, задачите и ролята на митническото разузнаване и разследване в съвременните условия, като на тази основа разгледа в дълбочина и неговия функционално-организационен модел.

3. На основата на критичен анализ на функционално-организационния модел и на състоянието на човешкия фактор в системата на МРР, както и на база анализ на резултати от проведено анкетно проучване в системата на митническата администрация, да изведе някои от основните проблеми при неговото функциониране и организация, като в резултат на това обоснове и области за подобрене.

Изложението позволява в разумна степен да се обоснове **поставената теза** като се извеждат необходимите аргументи, че оптимизирането на модела на митническото

разузнаване и разследване в системата на митническия контрол ще повиши неговата адекватност, функционална ефективност и ефикасност по отношение на новите реалности в работата на българската митническа администрация в контекста на митническите политики на Европейския съюз.

Разработката е в **достатъчен** обем за научно изследване като се осигурява изчерпателност и завършеност на поставените проблеми за дискутиране. Тя е балансирана в структурно отношение, като акцентът е поставен на втора и трета глава. Авторът е положил усилия да идентифицира и изследва прилагането на конкретни насоки за организационни и административни реформи с цел оптимизиране работата на МРР. Във връзка с всичко това, в отделните глави от изследването на дискусия са поставени няколко *основни аспекта*.

В *Глава първа* авторът извежда същността и съдържателните характеристики на МРР от теоретико-приложна гледна точка, като изхожда от разбирането за неговата ключова роля и значение за правилното прилагане на функциите и постигане на целите на митническия контрол. Въз основа на направен научен преглед на понятията разузнаване и разследване авторът е извел собствени определения на понятията митническо разузнаване и митническо разследване. В резултат на това е очертана същността на тези дейности, чието осъществяване в рамките на митническия контрол е от висока степен на важност за неговата ефективност.

Глава втора има практико-приложен характер и в нея авторът въз основа обосновка на целите, задачите и ролята на МРР в съвременните условия е разгледал в дълбочина и техния функционално-организационен модел, приложим в митническата администрация на Р България. За изпълнението на тази задача е направен анализ на чужди авторски виждания, на правно-нормативната рамка и на получени резултати от проведено в системата на митническата администрация анкетно проучване. Използвайки модела „COSO“, теоретично е обоснован функционалният модел на митническото разузнаване и разследване и е изяснена логиката в неговото функциониране. Разгледани са два модела за организационно структуриране на митническото разузнаване и разследване, действали след приемане на страната ни в Европейския съюз. В резултат от изследването са очертани организационните аспекти при двата модела, като са посочени и някои от основните им предимства и недостатъци.

В *Глава трета* авторът е направил анализ и е аргументирал някои от проблемите при функционирането и организацията на МРР, което придава теоретико-практически характер на тази част от разработката. Въз основа на представено емпирично проучване на изследваната проблематика, той е обосновавал някои възможни области за подобрене

в разгледаните направления. Установената конкретна необходимост от предприемане на мерки както от законодателно, така и от практико-приложно естество потвърждава виждането на автора от необходимост за подобряване функционалната ефективност на МРР по отношение изпълнението на поставените пред него цели. Със своето изследване и разсъждения авторът е предложил нов модел на организация на дейността по МРР, който може да предостави възможност за максимизиране на предимствата и минимизиране на недостатъците от другите два организационни модела – централизиран и децентрализиран (хибриден организационен модел).

В *заключителната част* на дисертацията са систематизирани основните изводи, до които стига авторът в рамките на научното изследване, както и възможни насоки за бъдещи изследвания.

Казаното до тук ми дава основание да заключа, че дисертацията *покрива изискванията за обем и структура* на разработка с подобен характер и може да се определи като завършен научен продукт с необходимото качество.

3. Качествена оценка на представения за рецензиране дисертационен труд

В представената разработка могат да се открият *следните основни качествени направления*:

Първо: Обосновано е необходимото разбиране за същността и съдържателните характеристики на митническото разузнаване и разследване с цел аргументиране на тяхната ключова роля и значение за правилното прилагане на функциите и постигане на целите на митническия контрол като цяло. На тази основа, в теоретичен аспект, е обоснован функционалният модел на митническото разузнаване и разследване, което дава възможност в практически аспект да бъде изяснена логиката в неговото функциониране.

Второ: В резултата на научно-приложен анализ и синтез и използване на международния опит при изграждане на системи за вътрешен контрол в организациите (рамката „COSO“) е предложен конкретен функционален модел на МРР, структуриран по отделни елементи, които да обхващат цялостно дейностите по практическото му осъществяване.

Трето: По отношение на предложенията за усъвършенстване вниманието на автора е насочено към извеждане на основните предимства и недостатъци в действащите организационни модели на МРР от приемане на страната ни в Европейския съюз през 2007 г., до настоящия момент. На тази основа е предложен междинен (хибриден)

организационен модел, който да възприеме предимствата на действалите до момента два (централизиран и децентрализиран) модела и да компенсира недостатъците при тях.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Изразените претенции на автора за приноси в дисертационния труд по мое мнение са реални, допълват и развиват теорията и практиката в две направления:

➤ **Приноси с научно-приложен характер**, които могат да представляват интерес за експертите, занимаващи се с управление на системата на митническото разузнаване и разследване в митническия контрол:

1. На основата на научен анализ и синтез на вижданията на наши и чужди автори, както и на правно-нормативната рамка, регламентираща митническата дейност, е представено цялостно разбиране за същността и съдържателните характеристики на митническото разузнаване и разследване. Посочените характеристики впоследствие при изследването са използвани с цел аргументиране на неговата ключова роля и значение за правилното прилагане на функциите и за постигане целите на митническия контрол като цяло.

2. Чрез научен и приложен анализ и синтез са конкретизирани целите, задачите и ролята на митническото разузнаване и разследване в съвременните условия, като на тази основа в теоретичен аспект е обоснован и функционален модел на митническото разузнаване и разследване. От практическа гледна точка това би дало конкретни възможности да се добие разбиране за цялостната логика на неговото функциониране като практически осъществима дейност в системата на митническия контрол.

3. На основата на практико-приложен анализ на правно-нормативна рамка и резултати от анкетно проучване в системата на митническата администрация, са очертани ключовите аспекти и силните и слабите страни на моделите за организационно структуриране на митническото разузнаване и разследване (централизиран и децентрализиран), чрез които то се развивало у нас през периода от приемане на страната ни в Европейския съюз през 2007 г. до настоящия момент.

➤ **Приноси с практико-приложен характер**, които биха представлявали интерес за управлението в Агенция „Митници“ на най-високо ниво при предприемане на действия за подобряване на модела на МРР:

1. В резултат на научно приложен анализ и синтез и използване на международен опит при изграждане на системи за вътрешен контрол в организациите (рамката „COSO“) е предложен конкретен функционален модел на МРР, структуриран по отделни елементи, които да обхващат цялостно дейностите по практическото му осъществяване. При

възприемане на подобна функционална логика на МРР моделът може да послужи за по-пълно разбиране на връзките и зависимостите между отделните дейности по разузнаване и разследване, като на тази основа могат да бъдат предприемани мерки за непрекъснато подобряване на тяхната функционална ефективност.

2. В резултат на сравнителен анализ на данни от проведено анкетно проучване сред служители от Агенция „Митници“, осъществяващи дейности по митническо разузнаване и разследване, са изведени основните предимства и недостатъци на действащите организационни модели на МРР в условията на пълноправно членство на страната ни в ЕС. На тази основа е предложен междинен (хибриден) организационен модел, който да съчетае предимствата на действащите до момента два модела (централизиран и децентрализиран) и да компенсира техните недостатъци.

5. Изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“

От предоставения списък на публикациите на Венцислав Халаджов се вижда, че той покрива минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ съгласно предписанията на ППЗРАС в Р България. Авторът има 3 самостоятелни статии на български език (две в Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти на СА „Д. А. Ценов“, Свищов“ и една в специализирано списание „Митническа хроника“, брой 4 от 2016 г.), които формират изискуемите 30 точки. Всички публикации са свързани с темата на дисертацията. Тези факти ми дават основание да заключа, че резултатите от научните изследвания на Халаджов са намерили изискуемата от ЗРАС публичност в специализираната научна литература.

6. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Без да омаловажавам постигнатото от автора в дисертационния труд и признавайки правото му на собствена интерпретация на разглежданата проблематика, бих си позволил да направя следните колегиални **препоръки**:

➤ Направеният в т. 2.3. от Глава втора анализ на управленското състояние по отделни административни единици в митническата администрация, занимаващи се с МРР, би бил по-полезен ако авторът изрази и аргументира по-открито личното си виждане относно тяхната ефективност в структурен и функционален аспект;

➤ С оглед на развиващата се в световен мащаб тенденция за въвеждане на опростявания в митническите формалности и засилване ролята на МРР в това

направление, то считам че разработката би била още по-интересна и полезна ако се развие по-детайлно каква е ролята на МРР по отношение на статуса Одобрен икономически оператор (ОИО), как МРР използва този статус, за какво го използва и т.н.

В светлината на тези препоръки интерес биха представлявали вижданията на автора по следните два *въпроса*:

1. Как авторът би подредил по степен на важност изведените от него предимства и недостатъци, съответно на децентрализирания и централизирания модел на организация на МРР?

2. С какво МРР допринася за постигане целите на митническия контрол по отношение на лицата със статус на Одобрен икономически оператор (ОИО)?

7. Заключение

Направената количествена и качествена оценка на дисертационния труд на тема „Актуални аспекти на митническото разузнаване и разследване в системата на митническия контрол“ ми дава основание за *положително мнение и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ на Венцислав Георгиев Халаджов в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ (контрол).*

гр. Свищов,
30.03.2022 г.

Рецензент:.....
(доц. д-р Момчил Антов)